

Biskop Tor Singsaas

Visitaforedrag

Stjørdal og Skatval menigheter,

Stjørdal prosti

Søndag 30. mars 2014.

Innledning:

Takk for gode og inspirerende dager under visitasen i Stjørdal og Skatval.

Vi er blitt berørt av Jesus Kristus disse dagene. Vi har fornemmet hans nærvær mellom oss. For dagene har vært fylt av nåde, - av åpenhet for hverandre og det liv vi lever sammen som medmennesker. Vi har nevnt Jesus Kristus ofte. Vi har en tro på at Gud alltid er den første på et sted. Han er alltid før oss. Ja, han har vært der alltid. Og når vi først kommer, sier han; «Godt at du kommer; jeg har ventet på deg. Nå skal vi være sammen om det nye vi skal gå inn i.»

Jeg tror disse tankene nå ikke minst skyldes at Stjørdal er i ferd med å få sin nye kirke på torget, kirka i Kulturhuset. Vi er på vei inn i noe helt nytt. Vi har vært opptatt av «nykirka». Den er en gave til oss. For den minner oss om Jesus midt i byen, midt i folkemylderet. Slik det vil det bli i Kulturhuset. En antar at 500000 mennesker vi «strømme» gjennom dette huset årlig. Vi hadde et møte hvor vi «drømte» om hva den kunne bli til av noe helt nytt i Stjørdal? Tenk å få være der, med Jesus i sentrum, med brød og vin ut i gata! For alle må sikres å komme helt fram til Jesus, uten hindring av noe menneske. Livsnært må vi invitere inn til felleskap rundt alteret, - til stille samtale og frisk diskusjon, til annerledes gudstjenester, musikk og sang, dans og kreativ forming for barna. Gud er i byen. Han står i kø sammen med oss. For Jesus Kristus er midt i hverdagslivet til menneskene. Det ser vi når vi leser om ham i de fire evangeliene i Det nye testamente. Han er i byen, midt i mellom menneskene, først og fremst de rådville og utstøtte og marginaliserte, ser det ut til. Han er kommet for å bryte opp de sosiale kodene og mønstrene, de religiøse nettverkene som holder mennesker utenfor. Han vil invitere alle til festen. De som er utstøtt blir invitert først. Men alle hører hjemme rundt ham. Derfor ble det en mektig ungdomsgudstjeneste i Skatval kirke hvor konfirmantene vandret rundt i kirkerommet som om de er på fest. De står to og to, eller i en liten gruppe på vei mot lysgloben, til bønnebordet og til forbønn ved alteret, - for å få brød og vin. De snakker sammen, er gode og inkluderende mot hverandre og viser hverandre vennskap og tillit. Og midt i mellom oss er Jesus. Han er der i brødet og vinen, midt i felleskapet hvor alle blir innbudt til «å smake» evangeliet om ham. Vi bærer ham rundt i kirkerommet, i brødet og vinen, som «kropp og blod», levende tilstede, slik at alle får komme nær ham.

Vennskap har vært et viktig tema under visitasen. «Ingen utenfor», står det ved inngangsdøra til Halsen skole. Vi hadde en flott samtale med 5. og 6. klassinger; også om vennskap; at alle må være med i leken. Sterkt ble det for oss å møte en jente fra Litauen utenfor skolen etterpå, som med tårer i øynene sa; «Jeg måtte gråte da du snakket, - for jeg har ingen venner her». Vi ble ikke så «veltalende» lenger. Tankevekkende. Det er krevende å inkludere, særlig våre nye som er kommet til landet for å søke frihet og ny framtid.

Hva ville Jesus gjort? Vi har vært mye innom den tanken disse dagene. – Vi har aldri vært i tvil om svaret, - og det har iallfall gjort meg glad, - for det er så utrolig trøstende å vite at om et menneske mangler et medmenneske her i verden, - for de fins, - så har de alltid et medmenneske i Gud, - i Jesus Kristus. En dyp og stor teologisk tanke. For det er utfordrende å være et menneske som ikke makter å bli værende hos et medmenneske som roper på nærvær og barmhjertighet. Derfor er Jesus så umistelig for oss alle. Han blir og blir hos et medmenneske, selv om vi ikke makter mer, og må gå.

Nye utviklingstrekk for Den norske kirkes menigheter

Den norske kirke er organisert slik at dens medlemmer sokner til geografiske menigheter. En har alle rettigheter som medlem av denne kirka knyttet til den geografiske menighet der en bor. Der har en rett på dåp, konfirmasjon, vigsel og begravelse. I den geografiske menighet er også midlene som er bevilget til trosopplæring knyttet til antall dømte mellom 0 og 18 år som er bosatt der.

Vi har organisert vårt menighetsliv ut fra dette. Mye av prestens, kateketens, diakonens, kantorens, kirkevergens, kirketjenerens, og trosopplæringsmedarbeiderens arbeid er knyttet opp til å feire gudstjeneste i lokalmenigheten og forvalte de kirkelige handlinger og etablere trosopplæring for de som er bosatt i soknet. Vi driver det vi kaller for lokal nettverksarbeid. Vårt arbeid har tradisjonelt vært at vi forutsetter at folk holder seg i ro der de bor, og at de iallfall kirkelig sett, hovedsakelig oppholder seg i lokalmenigheten.

Dette er i ferd med å forandre seg. Mange flere er i bevegelse og på farten. Vi flytter oftere og mer. Vi rotfester oss ikke i samme grad i et bestemt geografisk område. Vi «henter ut» tilbud andre steder. Vi har venner, referanser og viktige aktiviteter utenfor det lokalsamfunnet der vi bor. Vi «shopper» fritidsopplevelser over et ganske stort område.

Slik er det og blitt i stadig større grad også i Stjørdal, som har fått bystatus, og folk er i ferd med å bli urbanisert?

Det betyr at menigheten også må tenke ut måter å møte mennesker på, som ikke nødvendigvis passer inn i en tradisjonell nettverkstenkning. Dette utfordrer vår holdning til dåpspraksis og vigselpraksis, men også i noen grad begravelsene, og den tenkning og det arbeid vi knytter til det. I større og større grad møter vi mennesker bare en gang, for enten

bor de ikke her, eller så er de bare flyktig tilstede her. Det betyr at det er særlig viktig å tenke kvalitativt om sitt arbeid. Den ene kontakten vi har, skjer på vegne av hele kirken, og vi må ha som målsetting at denne handlingen skal være av en slik kvalitativ art at dette møtet vil de aldri glemme. Det skal være noe de får på veien videre i livet. Det er viktig å ikke ha et kvantitativt forhold til sitt møte med mennesker, men et kvalitativt. Jesus var jo en mester i å vise den enkelte all oppmerksomhet. Vi må ha noe av dette med oss.

Her har dere to praktfulle kirker som er sentrale i nettverksarbeidet, Værnes kirke som faktisk er en av katedralene i bispedømmet, nest etter Nidarosdomen, sammen med Bergstaden Ziir (Røros kirke) og «Weidemannkatedralen» på Steinkjer, - og, - så Skatval kirke som er blitt så vidunderlig vakker, og som er et unikt kirkested med sin flotte beliggenhet på høyden. Men så er dere nå i ferd med å få Stjørdal kirke, sentrumskirka som er et «helligsted» midt i folkemylderet, som vil møte mennesker som hele tiden er i bevegelse, på vei til et nytt sted. Her har dere fått et unikt og særegent «kirkested», uten sidestykke i landet? Her kan dere strategisk tenke ut hvordan dere som menigheter i Stjørdal kan møte de menneskene som ikke bare er knyttet til et lokalsamfunn, men som oppsøker flere steder, og som stadig er på vei til noe nytt. Det er en uro mellom oss, og i oss som vi må møte med et nådens evangelium om Jesus Kristus.

Gudstjenesten

Gudstjenesten er pulsslaget i menighetens liv.

Når vi er samlet om Ord og sakrament i gudstjenesten, er Gud midt i mellom oss. Det er Gud, i Jesus Kristus, som skaper kirka. Når vi er samlet om Ordet, dåpen og nattverden, er Gud midt i mellom oss. Alt han eier og har, har han med seg.

Det er ikke kvaliteten på oss mennesker som avgjør om vi er en rett menighet eller ikke. Det er alene Kristus. Når Han er her, og vi er samlet om ham, da er vi en sann kirke. Derfor er gudstjenesten umistelig for oss. Den er det viktigste i menighetens liv. Her samles alle, uansett hvem vi er, hva vi har gjort, hva vi måtte mene. Dette er et fellesskap som er samlet omkring Kristus. Han forener oss.

I Stjørdal og Skatval søker folk til kirka når de har en grunn. Når det er dåp, konfirmasjon, vigsel, begravelse, så kommer folk. Likeså i julehøytida.

Ved slike anledninger er kirka altfor lita! Det sier at kirka betyr mye for folk. Det merkes hos den enkelte når de står ved livets korsveier, og det må markeres. Da har kirka en selvsagt plass.

Men vi må ville noe mer i menigheten. Vi må gi folk flere gode grunner til å søke til kirka, også de vanlige dagene uten det store festpreget.

Det gjøres et trofast og målrettet arbeid med gudstjenestene. Prester, kantor, kateket, diakon, kirketjenere og frivillige har et planmessig gudstjenestearbeid rettet mot målgrupper, 4 åringer, konfirmanter, eldre og i tilknytning til spesielle trosopplæringstiltak. Disse gudstjenestene samler mange mennesker, likeså dåpsegudstjenestene. Det er også i Stjørdal en viss nedgang på faste og regelmessige gudstjenestedeltakere. Det er en utfordring i likhet med i bispedømmet for øvrig (se nedenfor). Imidlertid er det interessant at Skatval har en liten oppgang i gudstjenestebesøk i 2013, og en merkbar økning i nattverdsøkningen. Det er viktig å finne ut av hva dette skyldes, og lære av det. Vi må løfte fram det vi lykkes med, og se hva det skyldes.

I samtale med menighetsrådet ble det f.eks. uttrykt bekymring for at barnefamiliene i for stor grad er fraværende. Barnefamilier som har sterkere kirkelig tilhørighet, velger enten andre kristne fellesskap, eller har generelt en lav gudstjenestefrekvens. En søker å finne svar på hvordan en skal møte denne utfordringen.

Trosopplæring og gudstjeneste hører sammen. Her ligger muligheter til å møte barn og voksne på nye måter.

Og så er det kirkemusikken. Dere har kantorer som setter gudstjenestelivet høyt, og som investerer mye i arbeid omkring salmesang og korarbeid. Takk til kirkekor og gospelkor. Sangen og musikken, kunsten i kirken, er det jeg kaller for «det usynlige sakrament». Kirkesang og kirkemusikk, kirkekunsten i kirkebygget, i det hele; estetikken, er kraftig underkommunisert i vår kirke som bærende element som trosformidler. Estetikken har en egenverdi som formidler av Guds nærvær i livet. Guds Ånd bruker «sangens og musikkens vinger», kunsten for å nå innerst inn i menneskenes hjerter.

I arbeidet med gudstjenestene trenger vi også å stå sammen med våre nabomenigheter. Vi ser de samme utfordringene der.

Vi utfordres, ja, jeg utfordrer dere til å samtale langt mer om gudstjenesten, nettopp for å høyne bevisstheten om den hos oss selv. Vi må snakke gudstjenesten opp og fram ... -ikke ned – dvelte ved det som var bra, og som det er all grunn til å feste seg ved. Selvsagt kan det meste «gjøres bedre», - Men det gjør noe med oss selv hvordan vi omtaler hverandre, - slik også med gudstjenesten. Nå ønsker jeg slettes ikke en ukritisk holdning. Vi skal være kvalitativt bevisste også når det gjelder gudstjenesten. Men vi skal ha kontakt med at det er utrolig viktig for de som arbeider med gudstjenesten å primært få oppmuntringer og støtte. Det gjør også noe med motivasjonen til å rette på det som kan forbedres. Oppmuntringer er inspirerende med tanke på å fortsette og planlegge neste gudstjeneste.

Nidaros bispedømme har hatt en bekymringsfull nedgang i gudstjenestebesøket, nærmere 10 % på ca. 10 år. Det kan ikke fortsette slik. Dette må vi finne ut av. Derfor har jeg tatt

initiativ til at vi går grundig inn i dette, og med åpenhet og ærlighet ser hva grunnene er, og så prøve å gjøre noe med det.

Vi har nettopp avsluttet en undersøkelse om gudstjenesten. Under overskriften; «Sammen om gudstjenesten» er folk invitert til å si hva de opplever som en god gudstjeneste. Hva betyr den? Hva vil de eventuelt ha forandring på?

Det skal bli spennende å analysere resultatene. Er det noe å hente her som vi kan ta med oss videre i arbeidet med gudstjenesten?

Jeg utfordrer menighetsrådet til regelmessig å drøfte disse spørsmålene. Det handler om konstant å fokusere på gudstjenesten som det viktigste i menighetens liv.

Det nye nå er at menighetsrådene har et hovedansvar for gudstjenestelivet. Prestens rolle er noe endret. Det er ikke lenger i samme grad «prestens gudstjeneste» slik vi var vant til å tenke før. Menighetsrådet er i mye større grad ansvarlig. Og her er det og en utfordring å tenke mer omfattende om gudstjenestelivet i Stjørdal som helhet, også som et samarbeid mellom alle menighetene i Stjørdal kommune. Folk er på vandring. Vi er ikke så «stedbundne» som før.

Det skal bli spennende å se om vi lykkes med å få et økt regelmessig gudstjenestebesøk. For vi har verdens viktigste budskap å meddele; «Han som har skapt deg, elsker deg over alt. Han har gitt sitt liv for at du skal leve i frihet og glede.»

Rapporter:

Det forelå til visitasen gode, kortfattede rapporter fra prost Dagfinn Slungård, fra Stjørdal menighet v/ sokneprest Ingar Samset og Skatval menighet v/ sokneprest Per Anton Leite, og dessuten fra Stjørdal kirkelige fellesråd v/ kirkeverge Oddbjørn Eide.

Vi takker for meget presise rapporter.

Disse rapportene har vært utgangspunkt for vårt arbeid under visitasen. Alle disse blir vedlagt protokollen fra visitasen, som også danner grunnlag for oppfølginga etter visitasen. Rapportene vil være viktige arbeidsredskap for menighetsrådene i det videre arbeid framover. De tegner et godt bilde av situasjonen i dag, samt ser framover mht rådernes arbeid.

Møter med menighetsrådene:

For Skatval menighetsråd fremholdt Ruth Gjerde de positive forhold som har skjedd i Skatval menighet.

Vi nevner noen momenter:

- Restaureringen av kirka.
- En særdeles god dugnadsånd og frivillighetskultur.
- Etablering av kirketorget i kirka, samt storskjerm, prosjektor og lydanlegg.
- Menighetsrådet har rekruttert en del yngre til rådet.

Menighetsrådets leder pekte også på en del utfordringer fremover:

- I 2015 nytt valg på menighetsråd; en utfordring å få folk til å stå på lista. Rådet ønsker dessuten ennå flere yngre krefter.
- Å møte 14-18 åringene er en stor utfordring.

For Stjørdal menighetsråd redegjorde Sissel Håve Smørvik for det samme i en balanse mellom de positive ting som har skjedd, og utfordringene fremover:

- Menighetsrådet har et godt arbeidsfellesskap.

Utfordringer fremover er:

- Etablere og utvikle gode tilbud for barn og unge.
- Skape flere arenaer der mennesker kan snakke om trosspørsmål og utvikle fellesskap.
- Styrke og tydeliggjøre menighetens relevans i lokalsamfunnet.

Jeg viser ellers til referat og rapporter som har flere detaljer.

Vi ser også at det er sammenfallende tema som menighetsrådene godt kan drøfte i fellesskap for å utveksle erfaringer og slik avlaste hverandre. Det er en styrke å dele tanker og planer overfor felles utfordringer.

Stjørdal kirke:

Stjørdal kirke er en strålende mulighet til å møte mennesker på en ny måte. Gratulerer til alle menighetene i Stjørdal kommune. Dette er en gave til dere alle. Og takk til de som fanget denne visjonen, og som maktet å realisere den sammen med mange gode krefter i Stjørdal.

Nå handler det om å skape forventning og positivt eierforhold hos alle, - barn, unge, voksne og eldre. Hvordan skal denne kirken oppleves og bli alles eiendom, - for alle menighetene i Stjørdal kommune? For Stjørdal kirke ivaretar viktig anliggender og ansvar for alle menighetene i kommunen. Dette vil bli sentrumskirka som folk fra alle deler av kommunen «strømmer» gjennom Kulturhuset med dette helt spesielle «helligstedet».

Stjørdal menighetsråd utfordres til å fortsette prosessen med å arbeide med profilen for kirka. En bør da tenke en prosess fram mot innvielsen og tiden deretter.

Jeg tillater meg å peke på noen viktige momenter:

- Svært mange vil være med på dette unike som skjer. Det vil ligge en positiv forventning hos folk som det er viktig å møte, og ta på alvor. En må ikke la seg forstyrre av den heftige debatten som var i forkant om bygging av nytt Kulturhus. Det er nå historie for folk flest.

Oppmerksomheten vil øke etter hvert som bygget reiser seg, og kirka blir synlig med sin «kirkeskips-«baug»» Nå ser «tårnet» ut som «baugen» på et skip. En flott og kjent metafor for kirka.

- Lage et nytt åpent idémøte om hva kirka kan fylles med, når en får et langt mer inntrykk av hvordan kirka blir seende ut i samspill med Kulturhuset for øvrig?

Lage en prosess hvor flest mulig kan få komme med innspill i forbindelse med grunnsteinsnedleggelsen, kirkeinnvielsen og andre markeringer, - det kunngjøres gjennom Stjørdalens blad, hjemmesider og andre medier?

- Det er viktig med en god forankring hos de andre menighetene i Stjørdal. Hvordan tenke ut hvilke felles verdier kan Stjørdal kirke realisere på vegne av alle menighetene i kommunen?
- Formulere et spesielt motto for Stjørdal kirke; «Kirken for alle – alle for kirken» er alt foreslått? Kan dette gjøres i samarbeid og forståelse med de andre menighetene i kommunen, og slik bli noe en kan forenes om?
- Viktig å tenke gjennom hvilken profil den nye kirka skal ha,- en tradisjonell menighetskirke med nettverksarbeid og/eller «en bykirke» som møter folk på utradisjonell/alternativ måte?
- Viktig å få en definert avslutning på «idè/myldre-fasen», for så å beslutte seg for en profil.

- Hvilke stillinger skal knyttes opp til kirka i sentrum? Noen av de fast tilsatte bør få definerte oppgaver der? - Hvor mye prestetjeneste, - hvem av trosopplærerne, hva med diakonen, kateketen, kantorene?
- Jeg tror det kan være nyttig for menighetsrådet å sette opp en tidsplan slik at en får en oversikt over når de forskjellige fasene inntreer og opphører.

Som dere skjønner, så er dette for meg svært inspirerende og spennende å få del i. Jeg er nesten bekymret for at jeg går vel langt i å foreslå en prosess mot en endelig realisering av dette unike kirkeprosjektet. Jeg håper dere tar dette i beste mening, som forsøk på konstruktive innspill med bakgrunn i et ekte engasjement. For det er Stjørdal menighetsråd og Stjørdal kirkelige fellesråd som har det siste ord i akkurat denne saken, og ikke Nidaros biskop. Her sitter lokalmenigheten med all den kompetanse som trengs for en lykkelig og god løsning.

Møte med ansatte i soknene:

Vi hadde møte med de ansatte. Det er et av visitasens mest betydningsfulle møter. De ansatte er menighetens viktigste ressurs. De må vi ta godt vare på. Og det blir gjort her.

God kommunikasjon, gjensidig informasjon og gjennomsiktighet er grunnleggende for godt medarbeiderskap i menigheten. Menighetene har en god og kompetent stab som viser arbeidsglede, samarbeidsevne og raushet.

Stabsmøtet skal være regelmessig. Det er viktig. Stabsmøtet er i stor grad viet dagens og ukens planlegging og samhandling. Men stabsmøtet egner seg ikke til alt. Jeg utfordrer ledelsen til å finne i tillegg andre møteformer som sikrer god faglig samarbeid og kommunikasjon, som bla ivaretar behovet for faglig og tverrfaglig fordypning mellom medarbeiderne.

Videre vil jeg påpeke at alle tilsatte skal ha en årlig medarbeidersamtale med sin daglige leder.

Diakoni:

Vi har vært på besøk på Skatval bosenter hvor de «flagget på alle bord». En høytid over forsamlingen som var rørende. Og vi har vært på hyggestund i Stjørdal bedehus. Diakon er en sentral medarbeider og solid ressurs som er avgjørende i ledelsen av menighetenes diakonale arbeid.

Frivillighet har vært et gjennomgangstema for oss disse dagene. Det er en utfordring for alle menighetene i bispedømmet. Derfor står vi sammen også om dette.

Kirka er en frivillighetsbevegelse. Vi blir rikere mennesker når vi gir til andre av vårt eget. Da får vi dobbelt tilbake. Du blir et rikere menneske og en kristen når du gir av ditt eget til et menneske. Vi hadde et engasjerende møte om frivillighet på Skatval menighetshus med gode innledninger av nåværende og tidligere diakon.

Skoler

Vi har hatt varierte og utfordrende møter med skolene. (Se innledningen) Relasjonen til skolene er god og tillitsfull. Prester, kateket, kantorer og diakon blir sett på som viktige ressurspersoner i religiøse og etiske spørsmål som skolene må involvere seg i. Vi møtte elever og lærere på Halsen skole, Ole Vigs videregående skole og Aglo videregående skole. Alle møtene var nærgående på viktige spørsmål for elevene og skolesamfunnene. Vi befattet oss med verdispørsmål som fyller skolehverdagen for den enkelte elev og lærer.

Jeg viser til referatet mht flere detaljer.

Møte med Stjørdal kommune

Takk til Stjørdal kommune siden siste visitas i Hegra og Lånke menighet hvor biskopen påtalte den alvorlige økonomiske situasjonen for Stjørdal kirkelige fellesråd. Dette er det ordnet opp i. Kirkelig fellesråd har i dag en meget bedret økonomi, gjort mulig gjennom økte bevilgninger fra Stjørdal kommune.

Stjørdal kommune må få en takk til, ja, kanskje en enda større takk, for at kommunen har gjort det mulig å få Stjørdal kirke inn som en del av Stjørdal nye kulturhus, som nå har fått navnet «Kimen». Dette er unikt og enestående. Uten kommunens velvilje har ikke dette vært mulig! Jeg er imponert over den fremsynthet og velvilje kommunen har vist med planleggingen og realiseringen av nye Stjørdal kirke midt i Stjørdal sentrum, og samlokalisert med Kulturhuset. Dette er kanskje første gang i Norge at en kirke blir en del av et offentlig kulturhus? Tenk hva dette kan innebære av nyskaping og spennende samarbeid mellom kirke og kultur i Stjørdal!

TAKK

Takk for en god visitas med stor gjestfrihet. Stor takk til sokneprestene for et godt forberedt, variert og godt gjennomført program. Likeledes takk til kirkelig fellesråd og de to

menighetsråd. Takk til alle for det viktige arbeid dere nedlegger i menighetene, både ansatte, menighetsrådsmedlemmer og frivillige.

Takk for alle samlingene underveis i visitasen. Noen få nevnt i korthet:

- En unik ungdomsgudstjeneste i Skatval kirke, med alle konfirmantene, og med stor kreativitet, også kirkemusikalsk sett.
- En pedagogisk og godt opplagt barnehagegudstjeneste i Værnes kirke.
- En flott musikkandakt fredags kvelden med Gospelkoret
- En takk også for den fine visitasgudstjenesten her i dag.
- Takk til Stjørdal kommune for positiv samarbeid og inkludering av kirken i samfunnet.
- Takk for stor gjestfrihet under visitasen. Overalt har vi møtt åpne dører, hos den kommunale ledelse, i skolene, i sykehjem og bedehus, og hos folk flest.
- Takk til prost Dagfinn Slungård for godt medarbeiderskap og følge under visitasen.
- Takk også til Søren Hjorth som fører referat og protokoll, for god støtte under de mange møtene underveis i visitasen.

Gud velsigne Skatval og Stjørdal menigheter.